

Les millors obres de les lletres gironines (26) **Pinya de rosa**

Una de les obres més boniques de la literatura catalana. Excepcional. «Belleza polida», en diu Domènec Guansé en el seu retrat literari a «Abans d'ara». Gaudir pur de bellesa amb el mar, els pins, el cel, la Costa Brava en la seva magnificència. Joaquim Ruyra en retrata els homes i dones i el paisatge d'una forma única.

Josep Maria Figueres
PROFESSOR DE LA UAB

El conjunt de narracions que constitueixen *Pinya de rosa* esdevé un retrat del país excel·lent, una visió interioritzada del comportament humà i alhora una descripció panoràmica de la costa catalana a través de textos independents que s'agrupen per la qualitat de la prosa del blanec il·lustre que les aplega al llarg de la vida i publica amb diversos títols, primer com a *Marines i boscatges* i posteriorment com a *Pinya de rosa*, i també han aparegut, les narracions més llargues, en volums independents. És una obra per tant antològica i representativa de les narracions de les que fou un mestre en la seva confecció.

Amb el títol de *Pinya de rosa* apareix en dos volums en primera edició (1920) i posteriorment en altres de Catalunya, etc., essent la més la popular la de tres volums de Selecta el 1975 -que presentem en il·lustracions *ad hoc*-. Ha tingut nombroses edicions (1931, 1935, 1947, 1952, 1969, 1973...). Remarquem la d'Història de la literatura catalana d'Edicions 62 i Orbis (1985), la prescriptiva de batxillerat amb el títol *Marines i boscatges*, de les professores Rosa Clar i Laura Paradell (2005), traduïda a l'italià... i en altres llengües europees. És així, doncs, una obra molt i molt reeditada, amb justícia i en-

La més bella descripció de la marina catalana

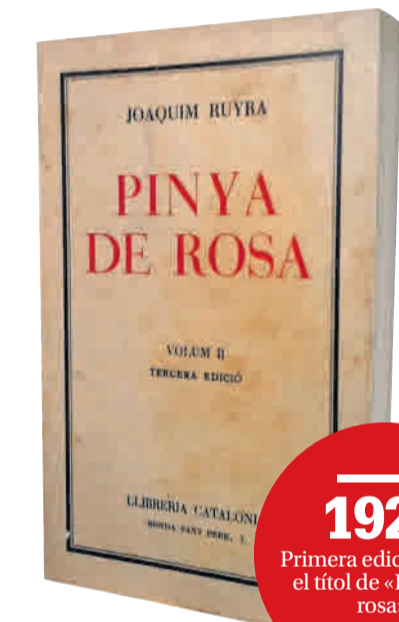
cert. Selecta l'edità com a volum estricte, en obra completa i en edició de format molt reduït en una singular edició de llibres autèntics de butxaca.

Es fa difícil comentar-la, senzillament com mirar un paisatge o una pintura, se'n apareix la plenitud d'aquella creació «que fou feta en primavera i tot cantava al seu pas...». Malgrat algun localisme, hi ha exu-

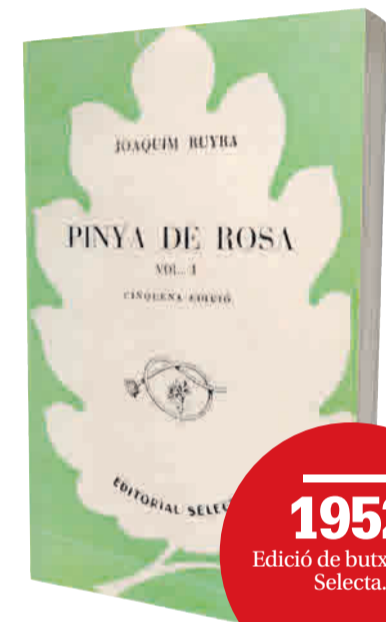
berància tropical del llenguatge i els personatges que semblen irrealment estranys i fa només un segle eren el més habitual i normal. És que el món present redueix llengua i comportaments a unes poques mostres i en mirar enrere trobem a Ruyra que ens apropa la lupa per què com amb terrat de vidre hi penetrem amb facilitat. No és gens estrany doncs que enganxi i per poc que agradi la

1903
Primera edició de les narracions, amb el títol de «Marines i boscatges».

1920
Primera edició ja amb el títol de «Pinya de rosa».

1952
Edició de butxaca de Selecta.

1975
Una de les edicions més populars, en tres volums.

Un fragment

De «El rem de trenta-quatre», el mar

Es fa difícil triar un fragment del llibre de Ruyra, que aplega un estol de narracions totes plenes d'unes descripcions captivadores. Potser és «El rem de trenta-quatre» la que té més força narrativa i ens decantem per aquesta per la visió del mar, la pesca i la seva gent. Un text breu però molt sentit que sintetitza el to descriptiu de la llarga narració.

«Allò és cosa bona, pubilla! ¡Mireu com bolla, sa sardina!—va dir, assenyalant un punt de la mar. Vaig mirar cap allà, on m'indicava, i quin espectacle més interessant! Una gran mola de sardina guspierjava a flor d'aigua, cobrint-la en una bella extensió. Formava una mena de seda escatosa i vivent, que brollava de les ones bellugadissa, aixecant esquitxos d'argent ràpids i espessos, tots llançats en una ma-

teixa direcció. Marxava cap a garbí. A lo millor se submergia per complet, deixant un rastre ombrívol i com eneriçat, i després ressortia a llarga distància. Així seguí marxant igual que una agulla que cosís la mar a grosses embastes, ara reapareixent resplendent com una boireta lluminosa, ara fosca com un ruixim obac, segons com la feria la llum, i hala, hala... cada vegada més lleu, més confusa, fins que els ulls dubtaren de si era una realitat o una il·lusió i es

desenganyaren de seguir-la en les ones llunyanes. Però altres moles no menys atapeïdes i grosses brollaven per altres indrets. Sembla mentida que, després de tan perseguida i pescada, resti encara tanta de sardina per a brodar així d'argent l'ample telar de la mar. Mentrestant ens anàvem atansant a la costa, que creixia per moments, esbadellant-se en escanyalls, per on s'obiraven verdes fondalades. Els penyals avançats se destacaven, creixent

també, mostrant-nos llurs figures rústegues, ornades amb figueres de moro i atzavares. Se diria que eren una colla de vells gegantins i malgirbats que s'havien posat corones i rams per celebrar, de peus en l'aigua, una festa marinera. Un estol de veles blanquejava al davant d'ells com ales de coloms que ens haguessin tirats per festejar la nostra arribada. -Hola, hola!- cridava la nostra gent. I anomenava en to de salutacions les cales i pobles que s'anaven descobrint. Bagur apareixia com una blanquíssima garlanda de margaridoies posada a mig front sobre una testa calba i punxeguda. Les Medes, tres barcases desbarborades, reposaven a la fonda, vora vora de la riba protectora. Sant Antoni de Calonge treia el cap per darrera el roquer, i amb ses cases baixes simulava un aplec de nenes vestides de blanc i encaputxades de vermell que s'haguessin arrastellat per ballar un contrapàs. De Palamós no se n'atalaiaven sinó alguns edificis, amagats els altres per la muntanyola rocosa que l'abriga per la banda de llevant. I darrera de tot això negrejava per una part la gran selva surera, i per altra part, obiradors sols a petits versals verdejaven pàlidament els olivets de l'Empordà. El sol era força baix. El vent anava mancant,

mancant... Les nostres veles queien esllanguides sobre els arbres, sacsejades de tant en tant per un estuf moridor. Els sardinalers encara no plegaven pas les llurs, però ja no els servien més que d'una petita ajuda i es veïen obligats a vogar. Anaven a prima i passaven pel nostre costat, saludats a crits per en Paul Ternal i en Miquelet Cadernera, que s'ereren advocats a la borda.
- Adéu-siau i bona sort!
- Sa sardina corre cap a garbí! ¡N'hajareu a coves; pareu ment en ses roasses!
- Hola, lleig! ¡No vogus tan fort, que vasa riscos d'esmalucar-te!
- Alerta, que us cau sa barretina, l'avi!
- Vatua es gaiató de Sant Cristófol nano; ¡Mireu que és una mort, això de deixatar s'aigua, tanta que n'hi ha!
- Us cansareu molt, maneiant aquestes cueres tan grosses!
- ¿Per què no endegueu en es llaguts una llurs màquina de foc com sa des Marsellès, que té pacte amb es dimoni i va contra es vent i es corrent sense cansar a ningú? Adéu, tu, també... i no em mirus malament, guenyó!
Adééú...»

Nascut a Girona el 1858, fill de família hisendada, amb casa pairal a Blanes on hi passava els estius. Joaquim Ruyra i Oms comença a escriure en català, després d'uns inicis en castellà, i amb la influència del seu gran amic Ramon Turró s'endinsa en la literatura de ple. Estudià dret, com la majoria dels joves rics de l'època, i es convertí en hisendat per escriure sense exercir la professió tot residint al seu Blanes estimat, dedicant-se de ple a la literatura.

S'implicà jove en les noves tribunes catalanes, com *Joventut*, *La Renaixença*, *La Veu de Catalunya*... i assolí per la seva qualitat ràpidament el prestigi d'un narrador amb veu, amb estil propis. Amic de Jacint Verdaguer, Enric Prat de la Ribera, Manuel Milà i Fontanals, anà publicant narracions en les revistes literàries catalanes i aplegant-les amb volums que tingueren bona fortuna. *Marines i boscatges* apareix el 1903 assolint un gran èxit. La seva salut delicada l'obliga a cercar climes més suaus al sud. Patí alhora una crisi espiritual i la seva vida feu un tomb també amb l'afilament d'una nena, i així es reconvertí en es-

criptor ple, en figura consolidada amb obres com *La parada* (1919) i especialment la que ens ocupa avui. Amb una presència singular, una certa obscuritat personal, cendra del caliqueny a la roba, taques d'oli, to desmenjat, roba deixada, la seva prosa era l'altra cara de la moneda. Nítida, forta, neta, pura i útil com un estri de pagès o pescador. Josep Miracle, que el visità durant la guerra, explica les penúries que passava en aquest moment i com morí el mateix 1939 sense saber «com petaria tot». Tanmateix l'encoratjà. La seva narrativa té un profund sentit d'arrelament i és en el que excel·leix més enllà del teatre inicial i la poesia. Domini de llengua, ho mostra el valor de la traducció i el domini del francès que tenia que feia, en acau-nuel Milà i Fontanals, anà publicant narracions en les revistes literàries catalanes i aplegant-les amb volums que tingueren bona fortuna. *Marines i boscatges* apareix el 1903 assolint un gran èxit. La seva salut delicada l'obliga a cercar climes més suaus al sud. Patí alhora una crisi espiritual i la seva vida feu un tomb també amb l'afilament d'una nena, i així es reconvertí en es-

Joaquim Ruyra

L'escriptor del mar i la costa

«lectura hom sàpiga que amb *Pinya de rosa* la delectança és segura. Ell mateix explica gènesi i característiques de l'obra a l'entrevista o conversa amb Tomàs Garcés a la *Revista de Catalunya* el 1926. Diu: «La història del meu primer llibre és ben curta. Es formà per acumulació, hi havia treballat, a ratxes, durant molts anys. Jo no sóc gens metòdic. Tot i reconèixer els grans avantatges que té l'escriure sempre a les mateixes hores, he escrit quan m'ha semblat. De vegades una inspiració fortíssima m'ha fet alçar del nit, al vespre, agafar la ploma i escriure hores i hores. D'altra banda, no he volgut mai coaccionar la meua inspiració. Però si alguna vegada m'ha convingut espremer la intel·ligència i la imaginació, l'obra ha rajat. Tinc, doncs, el convenciment que hauria pogut produir molt més. *Marines i boscatges* es publicà a la revista *Joventut* fa més de vint anys. Aleshores vaig passar quatre hiverns a Canàries. La meua malaltia -del cores va traduir en en un període agut i amonós. Sofria un ofec constant i em calia un clima càlid. De Canàries estant sostenia correspondència amb en Via, director de *Joventut* i excel·lent amic meu. En Via, animat per l'èxit dels meus quadrets i narracions, em demanà permís per editar-los. *Marines i boscatges* es va vendre molt, el triomf va ser absolut. Així i tot, el llibre em produí ben mi-grats beneficis: no sé si 50 duros. No vaig arribar a cobrar-los. Ens els rebentarem alegrement els redactors de *Joventut* en un sopar a can Martin. Quina festa memorable! Me'n recordo. Hi eren tots. Molts d'ells alons recats en matèria de religió, però bons nois, en el fons.»